

A-14791

Duplum

THEODOR USSISOO

KODANIKU-
JA
TÖÖKAITSEÕPETUS
MEISTRITELE, ÕPPINUD TÖOLISTELE
JA
TÖÖSTUSÕPILASTELE

KOLMAS TRÜKK

TALLINN 1936.

Duplum
THEODOR USSISOO

KODANIKU-

JA

TÖÖKAITSEÕPETUS

MEISTRITELE, ÕPPINUD TOOLISTELE

JA

TOOSTUSÕPILASTELE

KOLMAS TRÜKK

TALLINN 1936.

2.

A-14791

Tarvitatud lühendusi.

K. N. — Kinnitusnõukogu üldkoosolek.

VSK — Vene Seaduste Kogu.

VSK XI k. 2. j. 1913. a. v. a. — Vene Seaduste Kogu XI köide 2. jagu 1913. a. väljaanne.

S.K. — Seaduste Kogu.

TTS — Tööstusliku Tööseadus.

Vab. Val. — Vabariigi Valitsuse otsus.

RT — Riigi Teataja.

V., vt. — vaata.

S A A T E K S

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstus-õpilaste seaduse põhjal nõutakse kõigilt meistri ja õppinud töölise eksamile tulijailt tööstusõpetuse, käitisseaduse, kodaniku- ja majandusteaduse õpetuse tundmist, mille vastuste andmine tekitab raskusi, kuna puudub tarvilik käsiraamat.

Kuigi neil aladel on õpperaamatuid olemas, on need kas liiga põhjalikud, s. t. et nimetatud ainet on käsiteldud liiga laialdaselt, või on need jälle hinnalt paljudele kättesaamatud.

Sellepärast satuvad kutseeksamile tulijad raskesse seisukorda ega suuda eksamil programmi järgi nõutavaile küsimustele leida vastust.

Et seda küsimust lahendada ja kutsetaotlejate soovidele selles asjas vastu tulla, leidsin tarviliku olevat koostada väikese käsiraamatu, mis sisaldaks lühen-

datud (konspektiiv-) kujul vastuseid neile küsimusile, mida esitatakse kutsetaotlejaile nende eksamite puhul. Seoses sellega on mahutatud käsiraamatusse just sellised küsimused, mida vajab iga meister kui ka õppinud tööline oma igapäevases tööstuslikus elus.

Kuna olen käsiraamatusse mahutanud konspektiivselt ainult tähtsamad küsimused ja needki lühendatud kujul, siis on neile küsimusile juurde märgitud nii Rüigi Teataja Nr Nr kui ka Tööstusliku tööseaduste kogu §§ ja aasta numbrid, kust neid igaüks, kel selleks tekib vajadus, võib leida täielikul kujul.

Julgen loota, et käesolev väike käsiraamat tööstusõpetuse töökaitseaduse ja kodanikuõpetuse alal suudab kõrvaldada neid raskusi, millega kutsetaotlejal tuli kokku puutuda eksameil ja mis neile sageli paistsid otse raskemaid ülesandeid, mida aga see väike käsiraamat peab suutma lahendada. Käsiraamatu lõppu on paigutatud sisujärjestik, mis võimaldab kiiret vastuse leidmist kõigile selles käsiraamatus olevaile küsimusile.

Koostaja

Väljavõtteid Eesti Vabariigi Põhiseadusest.

R. T. 113/114 – 1920. a. ja 86 1933. a.

Eesti on iseseisev, rippumatu vabariik, kus riigivõim on rahva käes.

Eesti riigivõimu ei saa keegi teostada muidu, kui põhiseaduse alusel antud seaduste põhjal.

Eestis maksavad tema enese asutuste poolt antud seadused. Keegi ei või end vabandada seaduse mittetundmisega.

Isikupuutumatus on Eestis iga kodanikule kindlustatud. Kedagi ei või jälgida muidu, kui seadustes ettenähtud juhtumistel ja korras.

Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Seisusi ja seisuslikke tiitleid Eestis ei ole.

Eestis on usu ja südametunnistuse vabadus.

Majandusliku elu korraldamine Eestis peab vastama õigluse põhimõttele.

Eraomandus on Eestis iga kodanikule kindlustatud.

Õiguse mõistmist Eestis teostavad omas tegevuses rippumatud kohtud.

Ülemat kohtuvõimu Eestis teostab riigikohtunikudest koosnev Riigikohus. Riigikohtunikud kinni-

tab ametisse Riigivanem Riigikohtu poolt esitatud kandidaatide hulgast.

Kõik Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma vabariigi kaitsest seaduses ettenähtud alustel ja korras.

R i i g i k o g u.

Eesti parlament on ühekojaline ja kannab Riigikogu nime. Ta koosneb 50 liikmest ja valitakse neljaks aastaks, Riigikoguliikmeks võib valida iga hääleõiguslikku Eesti Vabariigi kodanikku.

Käesoleval ajal (sept. 1936) ei ole Riigikogu koos.

R i i g i v a n e m.

Riigivanem, kui riigipea, esindab Eesti Vabariiki.

Riigivanem juhib riigi sise- ja välispoliitikat: kutsub ametisse ja vabastab ametist Vabariigi Valitsuse; edasilükkamatu riikliku vajaduse korral kuulutab seadused välja dekreedina, sõlmib lepinguid välisriikidega, nimetab ametisse ja vabastab ametist välissaadikud, samuti ka riigi ja omavalitsuse kõrgemad ametnikud.

Dekreet on maksev kuni selle äramuutmiseni Riigivanema või Riigikogu poolt.

Riigivanem hoolitseb riigi välise puutumatus ja sisemise julgeoleku eest: ta on kaitsevägede kõrgeim juht, kuulutab välja kaitse seisukorra, kuulutab sõja ja teeb rahu, nimetab ametisse kaitsevägede ülemjuhataja, riigikohtunikud, kohtunikud ja otsustab armuandmise palveid.

Riigivanem hoolitseb seaduste täitmise eest: val-
vab Vabariigi Valitsuse ja kõrgemate ametnikkude
tegevuse järele.

V a b a r i i g i V a l i t s u s .

Vabariigi Valitsus koosneb peaministrist ja minist-
ritest. Peaministrile määrab Riigivanem ministrite
seast asetäitja. Vabariigi Valitsuse või ta üksiku
liikme kutsub ametisse Riigivanem. Uue valitsuse
volitused algavad Riigivanema otsuse allakirjuta-
misega, millega uus Vabariigi Valitsus ametisse
kutsutakse. Enne ametisse astumist annavad valitsuse
liikmed Riigivanemale ametivande.

Valitsemise korraldamise seadus.

(R. T. 5 – 1934. a. N 36 – 1934. a. N 22 – 1936. a.)

Vabariigi Valitsus koosneb:

1. Peaministrist;	6. Põllutööministrist;
2. Haridusministrist	7. Siseministrist;
3. Kaitseministrist;	8. Sotsiaalministrist;
4. Kohtuministrist;	9. Teedeministrist;
5. Majandusministrist;	10. Välisministrist.

Vabariigi Valitsuse ülesandeid:

Riigivanema otsuste teostamine; asjade arutamine
ja otsustamine, mis temale antud seaduste alusel;
muud küsimused riigi valitsemise alal, mis Põhisea-
duse või seaduste järgi ei allu Riigivanemale või
mõnele ministrile.

Peaminister.

Peaminister ühtlustab Vabariigi Valitsuse tegevust ja annab Riigivanemale aru Vabariigi Valitsuse tegevusest.

Peaministril Riigivanema ülesannetes on samad ülesanded kui Riigivanemalgi.

Haridusministeerium

Haridusministeeriumi ülesandeks on: rahvahariduse ja kutseoskuse alade juhtimine, korraldamine ja järelvalve teostamine.

Majandusministeerium.

Majandusministeerium korraldab riigimajapidamist ja rahandust, kaubandust, tööstust ja pangandust.

Sotsiaalministeerium.

Sotsiaalministeeriumi ülesandeks on: tervishoitu ja hoolekande korraldamine ja juhtimine; pensionide korraldamine; töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alade juhtimine.

Teedeministeerium.

Teedeministeerium juhib liiklemist ja teadetesaamist ja korraldab töökaitset.

K o h t u d.

Jaoskonnakohtunik, Ringkonnakohus, Kohtukoda, Riigikohus, Sõjaringkonnakohus, Vaestelastekohus.

Kohtus arutatakse: tsiviil- (nõude-) asju, kriminaal- (nuhtlus-) asju ja administratiivasju.

Kõik kodanikud ja ametiasutused peavad seadusi ja seaduslikke määrusi austama ja täpselt täitma.

Tsiviilkohtus. Tsiviilkohtule alluvad nõudeasjad, hoiukorra-asjad ja hoolekandeadasjad.

Kriminaalkohus. Kriminaalkohus arutab kriminaalseaduste vastu eksimisi. Kriminaalseadusteks nimetame neid seadusi, mis kindlaks määravad, mis-sugused teod on karistuse ähvardusel keelatud.

Administratiivkohus. Administratiivkohus harutab kaebusi valitsuse ja omavalitsuse asutiste ja ametnikkude otsuste ja korralduste peale.

Riigi tulud ja kulud.

Tulu riigile annavad: raudtee, post, telegraaf, telefon, sadamatehased, turbatööstus, põlevkivikaevandus, riigi maad ja metsad.

Riigi tulud maksudest: aktsiis, tollid, kohtu- ja tempellõiv, tööstus-, tulu-, kinnisvara- ja pärandusmaksud.

Riigikulud: palgad, majapidamine j. n. e.

Politsei, kaitsevägi ja kaitseliit.

Politsei korraldus. Politsei ülesanne on valvata kodanikkude julgeoleku ja korra järele riigis. Meie politsei on kolmesugune: välispolitsei, kriminaalpolitsei ja poliitiline politsei. Igapähele neist on oma eriülesanded.

Riigikaitse. Suurim kodaniku kohus on oma isamaad kaitsta. Eesti ei taha pidada pealetungisõdasid, ta ei taha naabrilt vägivallaga võtta, mis nende päralt. Küll peab ta aga valmis olema kaitse sõjaks.

Kaitsevägi. Kõik Eesti meeskodanikud on kohustatud osa võtma kaitseväeteenistusest. Selle teenistuse üldkestvus on 38 aastat, alates 17. aastaga ja lõpetades 55-ga.

Kaitseliit. Kaitseliidu moodustavad riigitruid meeskodanikud. Naiskodanikud moodustavad Kaitseliidu ülesannete täitmiseks erilised kodukaitse organisatsioonid. Kaitseliit jaguneb malevaiks. Maleva moodustab maakond üksi või ühes maakonnalinnaga.

Lõikeid tööstus-kaubanduslikest seadusist.

Tööinspektor.

(R. T. 8 – 1918. a.)

Tööinspektoritel on ülesandeks:

- a) üleüldiste töökaitse seaduste ja eraldi tööliste kinnituse seaduse täitmise järele valvamine;
- b) seaduste rikkumise üle protokollide tegemine;
- c) kohtutes oma protokollide järele süüdistamine;
- d) ettevõtjate poolt väljaantavate efekkirjutuste tabelite, palgatasu hinnakirjade, töökoja kohta käivate määruste läbivaatamine;
- e) järelvalve, et ettevõtjad kui ka töölisel kõikidel väljaantud määrusi ja eeskirju täidaksid;

f) tööliste ja ettevõtjate vahel ette tulevate konfliktide lahendamine.

Kaubandus-tööstuskoda.

Et kaubandusel ja tööstusel oleks ametlik esitus, on meie seadusandlus loonud kaubandus-tööstuskoja (v. R. T. 1924. nr. 148), milles on esitatud niihästi suur-, kesk- ja väikekaubandus ning tööstus kui ka rahandus, kindlustus (assekuranss) ja laevandus: koja tegevus on sihitud koostöötamisele omavalitsusliste ja riikliste asufistega ning on kaubandus- ja tööstusministeeriumi valve all.

Suur-, kesk-, ja väiketööstus.

(Väljavõte Tööstusseadusest R. T. nr. 30, 1936. a.)

§2. Tööstusettevõtted jagunevad kolme liiki:

1) suurtööstused, mille töötajate koguarv on:

a) üle viiekümne või

b) mehaanilisel jõul töötavate masinate kasutamisel üle kolme, kuid vähem kolmekümne ühest;

3) väiketööstused, milles töötajate koguarv ei ületa:

a) viit või

b) mehaanilisel jõul töötavate masinate kasutamisel kolme.

Väiketööstuse kohta käivaid nõudeid kohaldatakse käsitööstusele, kui neis töötajate koguarv ei ületa kahtekümnet ja tööstuses ei ole mehaanilisel jõul töötavaid masinaid.

Kui ettevõttes on tegelikult 1–3 (incl) töolist, omanik kaasa arvamata, ja mehaanilised loodus- või loomajõulised liigutajad.

Tööühing (artell). Kui töö täitmisel võtted lihtsad, töö ise ühelaadiline, nõudev vähe kapitali ja kaupmehelikku ettevõtlikkust, on võimalik tema teostamine isikute poolt, kes selleks võrdsetel alustel kokku liitunud; ei ole juhti ega juhitavaid, kõik on ühesugused töö- ja ettevõtte seltsilised. Säärane ühine tööde täitmine oli levinenud ürg-, vana- ja keskajal; hääbus aga või moodunes teiseks uusajal.

Tööühingu tunnuseks on: 1) liikmete isiklik töö täitmine; 2) tööde tegemine üldisel alusel ja 3) liikmete solidaarne üksteise eest vastutamine. Iga liige maksab tööühingule liikmemaksuna kindla summa kas rahas või ühingule vajalistes asjades. Ühingu võlgade eest vastutab tema varandus. Viimase asjaolu tõttu uute liikmete vastuvõttu toimitakse piinliku ettevaatusega. Tööühingud võivad teotseda kas sellekohase kokkuleppe või põhikirja alusel, millised ka ära määravad tegevuse ja asjaajamise üksikasjad.

Palk (tööotasu). Parema arusamise võimaldamiseks palgast ja palgatingimustest tuleb peatuda uuel, senini vaatlemata esemel – tööandja ja töölise vastastikusel jõulisel vahekorral. Selle juures tuleb ainet võtta ideoloogiliselt, s. o. nõnda, nagu ta harilikult meie arusaamise järgi peaks olema; üksikasjad võivad kanda vahel lahkuminevat ilmet.

Teenistuslepingus on kaks poolt, kaks tegelast tööandja ja tööotsija. Esimene on neist tugevam: tema kasuks on hinnalised, vaimlised väärtused kui

ka aineeline vara (muidu ei vajaks ta teenijaid); teisel lepinguosalisel on ühte kui ka teist vähemal määral.

Kombineeritud palk. Töö intensiivsuse kui ka ettevõtte edukuse ja tööliste olukorra kindlustamise otstarbel tehakse väga tihti palga määr sõltuvaks peale tööaja üksuse ka mõnest muust asjaolust, nagu on tehtud töö hulk ja headus, kokkuhoitud tooresained, ettevõtte puhaskasu j.m. Üldiselt võiks sääraseid kombineeritud töötasuviise jagada kolme liiki: 1) tükitöö, 2) lisapalgad ja 3) tööliste tegemine ettevõtte kaasomanikkudeks.

Tükitöö võtetel ja arvestamisel on mitmed erilised liigid. Palju räägitakse praegusel ajal n. n. Taylor'i süsteemist. Ta on pärit Põhja-Ameerika Ühendriigist, kus süsteemi loojal Tayloril on oma vabrik. Süsteem seisab selles, et tarvitusel on võimalikult head ja täielikud tööriistad ja masinad; iga töö jaotatakse lühikeseajalistesse üksteisele järgnevatesse operatsioonidesse; viimaste käiku on uuritud piinliku täpsusega; arvele on võetud tööliste iga liigutus loetlusega, millised neist on ülesandele vajalised; tegevus vaheldub lühikeseajaliste puhkustega; töötamise ja puhkuse iga moment on võetud arvele tema kasulikkuse suhtes. Palga aluseks on iga operatsiooni n. n. normaal-aeg; töötab ta pikemalt; siis-vähem; töölistel ise on piinlikult valitud (süsteem on võimalik seal, kus on suur tööliste väljavalik). Taylor'i süsteemi rakendusel on tõusnud üksikute tööliste palgad 30–100%, kuna tööliste arv on vähenenud kuni 25%; selle vastu on suurenenud ametnikkude arv ja kat-

sete ning uurimiste kulud. Taylor'i süsteem leiab ka Euroopas laialist poolehoidu.

Tööstusliku tööseadus.

(VI.—V. S. K. XI k. 2 j. 1913. a.)

Teenistuslepingu vorm.

Töölise teenistuslepingut võib sõlmida palgarahamatu väljaandmisega, millesse märgitakse teenistuslepingu tingimused ja töölise tehtavad arved.

Teenistuslepingu tähtaeg.

Töölise teenistuslepingud sõlmitakse:

- 1) määratud tähtajaks;
- 2) määramata ajaks;
- 3) teatavate tööde täitmiseks.

Teenistustasu väljamaksud. Töölise arveraamat. Töölisele teenistustasu väljamaksmine peab sündima vähemalt üks kord kuus, kui teenistuslepingu kestvus on üle ühe kuu ja vähemalt kaks korda kuus määramata ajaks sõlmitud teenistuslepingute puhul.

Viivitused teenistustasu maksmisel. Töölisel, kellele tema enda süüta pole tähtajaks makstud saada olevat teenistustasu, on õigus nõuda kohtu teel temaga sõlmitud lepingu lõpetamist.

Mahaarvamised palgast võlgade katteks. Teenistustasust ei ole lubatud teha mahaarvamist tema võlgade katteks. Töölisele ettemakstud raha arvestamisel, riigi ja muude maksude sissenõudmisel, võib tööliselt igal tasumaksmisel kinni pida mitte üle $\frac{1}{3}$ maksmisele kuuluvast tasust, kui

ta on vallaline, ja mitte üle $\frac{1}{4}$, kui ta on abielus või lastega lesk.

Keelatud on võtta töölistelt tasu:

- 1) arstiabi eest;
- 2) töökodade valgustamiseks;
- 3) käitise töödel tööriistade tarvitamise eest.

Sisekorramäärused. Käitise juhatus koostab sisekorramäärused (tunnikava, töö alguse, lõpu ja vaheaegade kohta, pühad, töölt äraolemise kord jne.), mida käitise töölised peavad täitma. Määrused kinnitab töökaitse inspektor. Määrused pannakse välja kõigis töökodades.

Teenistuslepingu lõpetamine.

Tööliste teenistusleping käitise juhatusel lõpeb:

- 1) poolte vastastikusel kokkuleppel;
- 2) lepingu tähtaja möödumisel;
- 3) töö lõpetamisel, mille täitmisest oli tingitud lepingu keslus;

4) määramata ajaks sõlmitud lepingu puhul arva-tes päevast, mil üks pooltest teatanud lepingu lõpe- tamise soovist:

käitistes, kus maapõue varandusi kaevandatakse, saadusi valmistatakse või ümber töötatakse ja mil- lised töötavad vähemalt viie töölisega: a) töölisel, kes töötanud samas käitises vähemalt viis aastat —nelja nädala möödumisel; b) töölisel, kes töötanud samas käitises vähemalt kaks aastat — kolme nä- dala möödumisel;

muudes käitistes ja muudel töölistel kahe nädala möödumisel;

5) vastava võimu korraldusel töölise väljasaatmisega lepingu täitmise kohast või töölise kinnimõistmisega ajaks, mis teeb lepingu täitmise võimatuks;

6) töölise astumisega sunduslikku kaitseväe- või ühiskondlikku teenistusse;

7) käitises üle seitsme päevalise tööseisakuga, tulikahju, uputuse, aurukatla lõhkemise või teiste säärase õnnetusjuhtude puhul.

Käitise juhatus võib lõpetada teenistuslepingu:

1) töölise mitteilmumisel tööle ilma kaaluvate põhjusteta kolm päeva järgimööda või kuus päeva kuu jooksul;

2) töölise mitteilmumisel tööle kaaluvatel põhjustel kaks nädalat järgimööda;

3) töölise sattumisel eeluurimise või kohtu alla süütegude pärast;

4) töölise tooruse või halva ülespidamise pärast;

5) töölise juures nakkushaiguse ilmsikstulekul;

6) tulega ettevaatamatult ümberkäimisel, suitsetamisel ning tikkude, piibu ja paberosside kaasaskandmisel neis käitise ruumes, kus see on keelatud.

Tööliste nimekiri. Käitise juhatus on kohustatud pidama tööliste nimekirja, kus peab olema tähendatud töölise elukoht ja vanus.

Palgaraamat.

Igale töölisele tuleb hiljemalt seitsmendal päeval pärast tööle laskmist anda palgaraamat kinnitatud kava järgi.

Palgaraamatu sisu. Palgaraamatusse tuleb märkida:

- 1) töölise nimi ja perekonnanimi;
- 2) teenistuslepingu tähtaeg;
- 3) teenistustasumäär, selle arvestamise alused ja maksutähtajad.

Kollektiivlepingud. R. T. — Nr. 33. 1929

Kollektiivleping on kokkulepe ühelt poolt tööliste ühingu või mitme ühingu ning teiselt poolt tööandjate ühingu või mitme ühingu või üksikute tööandjate vahel töölepingute tingimuste kohta, millistele peavad vastama sõlmitavad töölepingud asjaosaliste isikute vahel.

Kollektiivlepinguid võib sõlmida:

- 1) määratud ajaks, kuid mitte üle viie aasta,
- 2) määramata ajaks ning
- 3) teatava ettevõtte kestuseks.

Normaal tööaeg. R. T. 61 — 1931.

Töölise normaalne tööaeg ei tohi olla pikem kui 8 tundi ööpäeva jooksul või 42 tundi nädalas.

Kui ühel päeval nädalas töötatakse rohkem kui teisel päeval, siis ei tohi normaaltööpäeva pikkus ületada 9 tundi, kusjuures töötundide arv ei või ületada 48 tundi nädalas.

Töövaheaeg. Hiljemalt 5 tundi pärast töö algust peab olema vaheaeg, mille kestus ei tohi olla alla $1\frac{1}{2}$ tunni ja üle $1\frac{1}{2}$ tunni. Kui tööpäeva pikkus on alla 8 tunni, võib vaheaeg ära jääda, kuid töölistele peab jääma võimalus töö ajal süüa.

Ületunnitööd. Ületunnitööks loetakse töö, mis tööline teeb ööpäeva jooksul peale ettenähtud normaaltööpäeva maksimaalset ulatust.

Ületunnitööd on lubatud teha ainult erakordadel, kui tööstuse huvid seda tõsiselt nõuavad, siis võib Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor lubada teha igale töölisel kuni 100 ületundi aastas.

Ületunnitööde tasu, Ületunnitööde eest tuleb maksta vähemalt 50% rohkem.

Ületunnitööd teha on lubatud ilma luba küsimata järgmistel kordadel:

1) kui tööde katkestamise tagajärjeks oleks ainete rikkimine;

2) masinate ja teiste seadeldiste parandamise ja kordaseadmis tööil, millela käitis võiks jääda seisma;

3) tööil, mis tehakse õnnetuse vältimiseks;

4) laevade parandusel, tõstmisel ja allalaskmisel dokkides, kui ületunnitööd erakordsete kahjude vältimiseks;

5) masinistidel kütjail, masinate kordseadjail jne., kus käitise töö oleneb käesolevas punktis nimetatud tööliste tööst;

6) vahetusliku töö töölistel, kelle vahetaja — tööline ei ilmu, kuni asendaja leidmiseni;

7) väiketööstuslikkudes käitistes tööde puhul, mis normaaltööpäeva lõppemisel pooleli on, kui tööde toojad ootavad käitises nende valmisaamist;

8) kui omavahelisel kokkuleppel üks tööline asendab teist;

Väljaspool ettenähtud juhtude võib ületunnitööd teha tarviduse korral iga töoline kuni 75 tundi aastas.

Töö täielik keeld. Lapsed alla neljateistkümne aasta ei või teenida ehk töötada avalikkudes või eratööstusettevõtetes või nende kõrvalasutustes.

Keelatud on ka kuni neljateistkümne aastaste laste viibimine tähendatud tööasutuste ruumides.

Alaealiste tööpäev. Alaealistel kuni kuuteistkümnenenda eluaastani ei tohi tööpäev tekstiiltööstuses üle kuue tunni ja teistel tööaladel üle kuue ja poole tunni kesta.

Alaealisi kuni seitsmeteistkümnenenda eluaastani ei tohi lasta ületunde teha.

Alaealisi kuni kuuteistkümne aastani ei tohi lasta pühapäevadel ja pühadel töötada.

Alaealisi kuni kaheksateistkümne aastani ei või lasta ilma vaheaegadeta üle 4 tunni järgimööda töötada.

Tööstusliikude käitiste töölikonna asutiste seadus.

(R. T. 61-1931, Nr. 76-1932. a.)

Kõigis tööstusliikudes käitistes, mis asutatud vähemalt kolmeks kuuks ja kus on vähemalt 25 töölist, asutatakse töölikonna asutised tööliste huvide kaitseks ning nende majandusliikude olude paremale järjele tõstmiseks ja käitiste arendamisele kaasaaitamiseks.

Kõigis käitistes, kus töö on üle 100 töölise, asutatakse töölisnõukogu, kes on üldkogu täitvaks ja ühtlasi jooksvaid asju ajavaks organiks ning esindajaks läbikäimisel tööandjatega, kutseasutistega ja riigi- ja omavalitsuseasutistega.

Töölisvanem. Töölisvanem seatakse ametisse ja vabastatakse sellest töölisnõukogu liikmetega ühisel alusel ja korras. Käitises, kus töötab 25-100 töölisi, asendab töölisnõukogu töölisvanem.

Töøbörsid.

(V. S. K. K. 219, art. 1475 - 1917. a.)

Töötsimise ja tööpakkumise korraldamiseks on olemas töøbörsid, kes registreerivad tööpakkumisi ja tööõudmisi ja võtavad tarvitusele abinõud, mis aitavad kaasa tööõudmiste ja tööpakkumiste korraldamiseks.

Õnnetu juhus.

Igast õnnetujuhtumisest on juhatajad või valdajad kohustatud viibimata teatama lähemale politseile ja vastavale kinnitusühingule või tema volinikule.

Neljakümne kaheksa tunni möödumisel õnnetusjuhtumisest peab kohalik politsei koostama protokollid õnnetusjuhtumise kohta. Protokollid koostamise juurde kutsub politsei ettevõtte juhataja, vigasaanu, kinnitusühingu voliniku, õnnetujuhtumise pealtnägijad ja arsti.

Protokoll loetakse kõigi tema kokkuseadmise juures viibinud isikute juuresolekul ette ja kirjutatakse nende poolt alla.

Mida teha peale õnnetust. Kannatanu, kui võib, teatab ajaviitmata õnnetusest ettevõtte juhatajale, see kohalisele politseile ja kindlustusühingule. Viimane läkitab õnnetuse põhjusi uurima oma voliniku, kes juhtumise kohta tunnistise kokku seab ja annab selle kannatanule või tema perekonnaliikmetele. Tunnistus tuleb koostada ja välja anda

lähema 48 tunni jooksul; kui seda ei ole või kui seda nõuavad kannatanu perekonnaliikmed, seab kohaline politsei kokku juhtumise kohta protokoll, kutsudes selleks kohale kannatanu, ettevõtte juhataja, kindlustusühingu voliniku ja sündmuse pealtägijad. Kannatanu kehaliseks järelevaatajaks kutsumakse arst, kes akteerib järelevaatuse andmed; surma puhul peab ta tegema aktile märkuse selle kohta, kas surm on tingitud õnnetusest.

Töölise haiguskindlustamisest.

Arstiabi antakse ettevõtte valdaja arvel. Seaduse alusel on aga haigekassal õigus kassaliikmete arstiabi andmist, ettevõtja valdaja arvel, oma kätte võtta kinnituspõhise poolt kindlaks määratud korras ja üldistel alustel.

Meistrite, õppinud töölise ja tööstusõpilaste seaduse (R. T. 60 — 1935) põhjal ei või olla tööstuslikus ettevõttes teisi töötajaid, keda nimetatakse õpilasteks, peale selle seaduse põhjal õpilasteks võetud isikute. Säärased õpilased, kui nad palka ei saa, ei allu haiguskindlustuse seadusele. Kõik muud töötajad aga, kui nad saavad oma töö eest mõnesugust tasu, kas kaudsel või otsekohesel teel, alistuvad haiguskindlustustele. Kui aga juhtub, et mõni teine isik, kes ettevõttes töötab, ei saa mingit töötasu, mida raske oletada, tuleb tööinspektoril selgitada, mis põhjusel see sünnib. Kui peaks osutama siiski tõeks, et see isik palka ei saa, ei kuulu ta ka haiguse vastu kindlustamise seaduse eeskirjade alla. Palgata töövõtjate haigekassa liikmeks arvamine ei ole praktiliselt läbiviidav. (KN. 14. sept. 1931. a.)

Haigekassad.

1) Haigekassad asutatakse: eraldi — üksiku ettevõtte juurde ja ühised — mitme ettevõtte jaoks. Kassa liikmete arv ei või alla viiesaja olla.

2) Iga ettevõtte juurde, kus alatiselt töötavate tööliste arv ei ole vähem kui viissada, asutatakse eraldi haigekassa, kui selle ettevõtte töölised mõne teise ettevõtte töölistega kokku leppinud ei ole nende ettevõtte jaoks ühise haigekassa asutamiseks, või kui ei ole kokku lepitud mõne oleva kassaga ettevõtte selle juurde arvamiseks.

Haigekassa varandused.

Haigekassade varandused moodustatakse:

1) liikmemaksudest ja ettevõtte valdaja juurdemaksudest;

2) kassa varanduste sissetulekust;

3) toetustest ja kingitustest;

4) rahatrahvidest, mis haigekassade juhatused peale panevad;

5) viivitusrahadest ja

6) juhuslikkudest sissetulekutest.

Haigekassa liikmemaksu suuruse määrab kindlaks peakoosolek ühest kuni kahe protsendini töölasu summast. Haigekassades, kus liikmete arv alla neljasaja, võib liikmemaksu tõsta kuni kolme protsendini.

Kassaliikmete liikmemaksudele maksab ettevõtte valdaja omalt poolt juurdemaksusid esimeste suuruses.

Kassaliikmemaksud arvatakse ettevõtte valdaja poolt palkade maksmisel palgast maha ja saade-

takse ühe nädala jooksul, mahaarvamise päevast arvates, haigekassasse. Ühes sellega viib ettevõtte valdaja ära ka juurdemaksu niipalju, kui temal seda maksta tuleb. Summad, mis selle tähtaja jooksul ära ei ole makstud, nõutakse ettevõtte valdajatelt tööinspektorite korraldusel sisse korras, mis administratiiv-sissenõudmise seadusega maksma pandud, kusjuures ettevõtte valdajalt tähtajaks mitte-äramaksetud summade pealt haigekassa kasuks sisse nõutakse veel viivitusraha üks protsent kuus.

Abiandmise kapital. Rahatrahvid, mis määratud töökaitse seaduste rikkumiste eest administratiivkaristamise seaduste korras, lähevad Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi korralduses oleva kapitali hulka, mis määratud haigetele ja vigastatud töölistele abistamiseks.

Pühade ja puhkepäevade seadus.

(R. T. Art. 827 Nr. 105 — 1934.)

Riiklikkudeks pühadeks ja puhkepäevadeks loetakse päevad, arvates neid uue kalendri järgi:

1. uusaasta (1. jaanuar);
2. kolmekuningapäev (6. jaanuar);
3. iseseisvuse päev (24. veebruar);
4. palvepäev;
5. suur reede;
6. ülestõusmise pühad, 3 päeva;
7. kevadepüha (1. mai);
8. taevaminemise püha (ristipäev);
9. nelipühi, 2 päeva;
10. võidupüha (23. juuni);
11. jaanipäev (24. juuni);
12. usupuhastuse püha (31. oktoober);

13. surnutepüha;
14. jõulupühad, 3 päeva;

Töö lõpetatakse kell 12 päeval;

1. vaikel laupäeval;
5. jõululaupäeval (24. detsembril);
3. vana-aastal (31. detsembril);

Töö lõpetatakse kell 12 päeval, arvatud välja põllumajanduses, kus on täis tööpäev:

1. nelipüha laupäeval;
2. võidupüha laupäeval (22 juunil).

Tööstustöölise palgalise puhkeaja seadus.

Riigivanema dekreet 21. dets. 1934. a.

(R. T. 108 — 1934. a. art. 848.)

Käesoleva seadusele alluvad käitised, kus maapõue varandusi kaevandatakse, seadusi valmistatakse või ümber töötatakse ja millised töötavad vähemalt viie töölisega.

Tööliseks käesoleva seaduse mõttes loetakse kõik käitise valdajaga palgalepingu vahekorras seisvad isikud, välja arvatud kuupalgalised.

Iga tööstusliku käitise valdaja on kohustatud andma oma töölistele, kes vähemalt ühe aasta katkestamatult tema käitises on töötanud, iga aasta vähemalt seitse päeva järjest kestva palgalise puhkuse.

Kui tööstusliku käitise valdajale seitse päeva järjest kestva puhkuse andmine tekitab raskusi, võib vabaneda sellest kohustusest nende tööliste suhtes, kellele ta maksab tasu kolme jõulupüha, uueaasta päeva, iseseisvuspäeva, suurede ja esimese ülestõusmise püha eest, kusjuures need töölised peavad olema nimetatud pühadel töölt vabad.

Tööd, tööstust ja töökaitset normivad seadused.

Neist on tähtsamad:

1. Ettevõtete kohta:

Seaduste kogu, XI raamat, 2 osa: „Kaubanduslisest ühingust“ täiendused aktsiaseltside kohta R. T. 1919 nr. 18 R. T. 1920 nr. 65/66 ja R. T. nr. 54 — 1927.

2. Teenistuslepingu kohta:

1) Balti Tsiviilõigus, §§ 4172 — 4191;

2) Seaduste Kogu, XI raamat, 2 osa; 1913. a. väljaanne: „Tööstusliste töö seadus“ §§ 42—63 ja 87—193.

3. Töökaitse kohta:

1) Laste, alaealiste ja naiste töökaitse: R. T. 1924. nr. 68

2) Haigekassad: „Tööstusliste töö seadus.“ § 257-371.

3) Töökaitsekommissarid: R. T. 1918 nr. 8.

4) Kindlustusnõukogu ja kindlustusamet: R. T. 1920 nr. 77, 78; 1921 nr. nr. 7 ja 18.

5) Õnnetuskindlustus: Tööliste töö seadus, § 372—597: R. T. 1922 nr. 106.

6) Eesti tööliste kindlustus ühisus: põhikiri 1924 nr. 111/122 R. T. 1922 nr. 111.

4. Karistuskorra kohta: R. T. 1922 nr. 67.

Tööstuslikusse föosse puutuvad normid.

Tööpäevast ja Töökaitse seadusest. RT. 18, 1.

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduste alla arvatud tööalade nimekiri. RT. 32, 17, 134.

t. 33, 89, 652; t. 34, 105, 834 ja RT. 95 — 1934, t, 35, 45, 456.

Vab. Val. otsus (töökaitse komissaride ülesannete jaotuse kohta). RT. 26, 94.

Kollektiivlepingute seadus. RT. 29, 33, 246.

Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadus. RT. 31, 61, 488.

Määrus tööstusnõukogu valimise korra kohta. RT. 31, 75, 584.

Määrus tööliste erikogude moodustamise kohta tööstusliikudes käitistes. RT. 31, 76, 587.

Tööstusliikude käitiste tööaja seadus. RT. 31. 61, 487.

Tööstusliikude käitiste tööaja seaduse 14 tähendatud ületundide arve vorm RT. 31, 69, 549.

Määrus lõunavaheaja ärajätmise kohta tööstusliikudes käitistes. RT. 31 75, 583.

Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seadus. RT. 26, 4, 6. m.— 29, 30, 206.

Tööstustööliste palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku ülesütlemise aja pikendamise seadus. RT. 34, 108, 848.

Tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise määrus. RT. 35, 5, 31.

Pagaritööstuses öötöö keelu seadus. RT. 29, 30, 208; 29, 35, 266; 29 35, 267; 29, 45, 324.

Öötöö pagaritööstuses lubat. RT. 34, 107, 844.

Seaduste laste alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes. RT. 24, 68. 30. m. — 29, 95, 634; M. 26, 71.

SISUJÄRJESTIS

A biandmise kapital	25
Administratiivkohus	11
Alaealiste tööpäev	21
Artell, tööleping	14
E esti vabariigi põhiseadus	7
H aigekassad	24
Haigekassa varandused	24
Haridusministeerium	10
K aitseliit	12
Kaitsevägi	11
Kaubandus-tööstuskoda	13
Keelatud tasu võtmine	17
Kesktoöstus	13
Kohtud	10
Kollektiivlepingud	19
Kombineeritud palk	15
Kriminaalkohus	11
Kulud ja tulud riigile	11
Käitise juhatus lõpetab lepingu	18

M ajandusministeerium	10
Mahaarvamised palgast	16
Mida teha peale õnnetust	22
N ormaaltööaeg	19
P algaraamat	19
Palgaraamatu sisu	19
Palgast mahaarvamised	16
Palk (töötasu)	14
Peaminister	10
Politsei ja selle korraldused	11
Puhkeaja kestus	25
Pühad ja puhkeaeg	25
R iigikaitse	12
Riigikogu	8
Riigi kulud ja tulud	11
Riigivanem	8
T aylori süsteem (Tailorism)	15
Teedeministeerium	10
Teenistuslepingu lõpetamine	17
Teenistuslepingu tähtaeg	16
Teenistuslepingu vorm	16
Teenistuslepingu väljamaksud	16
Tsiviilkohus	11
Tulud ja kulud riigile	11

Tööinspektor	12
Tööliste nimekiri	18
Töölisvanem	22
Tööstuslikkude käitiste seadus	21
Tööstuslikud seadused	26
Töötasu (palk)	14
Tööstuslik tööseadus	16
Töövaheaeg	19
Töö täielik keeld	21
Töübörsid	22
Tööühing (artell)	14
V abariigi korraldamise seadus	9
Vabariigi valitsus	9
Vabariigi Valitsuse ülesanded	9
Viivitused teenistustasu maksmisel	17
Väiketööstus	13
Õ nnetu juhus	23
Ü letunni töö	20
Ületunni tööde tasu	20

Kasutatud kirjandust:

Tööstusliku Tööseadus (VSK XI k. 2. j. 1913.
väljaanne)

Majandus- ja kodanikuõpetus — R. Kleis ja
R. Rägo.

Töökaitse seadused ja määrused — J. Klesment

Töölise haiguse vastu kindlustamise seadus
O. Vahtra.

Töö, tööstuse korralduse ja töö kaitse —
Otto Peterson.

Riigi Teataja — tekstis nimetatud.

A-14791

THEODOR USSIS

poolt on koostatud alljärgnevad õpperaamatud
alg-, kesk- ja kutsekoolidele

1. Geomeetiline joonestamine (III trükk)	-.75
2. Geomeetiline ornament (II trükk)	-.20
3. Geomeetriliste pind- ja ruumalade arvutamine. I jagu	-.25
4. Juuksefööstuse käsiraamat	-.85
5. Masinkiri (V trükk)	1.-
6. „Meie Kodu” eluruumide sisseseaded.	-.75
7. Meister, õppinud föoline ja fööstusõpilane	-.50
8. Noatööd algkoolile (Nikerdused)	-.10
9. Papptöö algkoolidele	-.45
10. Plakatkiri puusulega	-.40
11. Plekitöö alg ja keskkoolidele (I vihik)	-.50
12. Projektsjoon joonestamine	-.50
13. Punumistööd algkoolidele (I vihik)	-.12
14. Puutehnoloogia II jagu	1.20
15. Puutöö algkoolidele (I vihik)	-.50
16. Puutöö alg- ja keskkoolidele (II vihik)	-.60
17. Puutöö alg- ja keskkoolidele (III vihik)	-.90
18. Saetöö algkoolidele	-.25
19. Tehnoloogilisi küsimusi	-.15
20. Ümarkiri	-.15
21. Väike kirjutaja kirjavihik Th. Ussisoo ja A. Mölder	-.10
22. Th. Ussisoo ja A. Behrsing. Laste geomeetria	-.15
23. P. Tamm ja Th. Ussisoo. Puutehnoloogia I jagu	1.25
24. P. Madisson ja Th. Ussisoo. Planimeetria	1.25
25. P. Madisson. Stereomeetria. Th. Ussisoo joonestustega	1.50